

EUROPEANUL COSTA-FORU ȘI LIGA DREPTURILOR OMULUI ȘI ALE CETĂȚENILOR PENTRU INTEGRAREA BASARABIEI ÎN VIAȚA POLITICĂ A ROMÂNIEI DUPĂ 1918

Aurelia Lăpușan

1.0. Repere biografice

C.G. Costa-Foru (1856-1935) a fost o remarcabilă personalitate culturală română, ziarist de autoritate, avocat și activist pentru drepturile ziaristilor, fondator al Ligii drepturilor omului și ale cetățenilor (1929), inițiatorul Comitetului pentru amnistie (1928-1929) și al Blocului pentru apărarea libertăților democratice (1935). A fost fiul unui cunoscut om politic, profesor de drept civil, primul rector al Universității din București (1864-1871), fost deputat, senator, ministru.

S-a născut la 26 octombrie 1856, la Joseni (Berca), județul Buzău, unde și-a petrecut o mare parte din viață. A învățat la Pensionul Schewitz și la Colegiul „Sf. Sava“, în Germania la Heidelberg și în Franța, la colegiul Saint Barbe. Ia parte la Războiul de Independență, apoi revine în capitala Franței pentru a urma cursurile Facultății de Drept. Politician de forță, apreciat orator, a manifestat un deosebit interes pentru tineret și problemele acestuia. Constantin Gheorghe Costa-Foru a îndeplinit funcții în diplomatie și în administrație, fiind atașat diplomatic la Paris și subprefect în Comana-Vlașca.

A desfășurat o deosebită activitate în domeniul publicistic, fiind cel care a înființat ziarele *Ciomagul*, *București* și *Epoca*¹, revistele *Scrisoarea săptămânii*², *Alergătorul*³, *Părerile unor spectatori* și *Revista copiilor și tinerimii*⁴. A semnat în ziarele *Dimineața* și *Adevărul*, unde s-a pronunțat împotriva războaielor, pentru conviețuire pașnică cu naționalitățile conlocuitoare, pentru desființarea cenzurii și libertatea presei. Îi scria lui Constantin Mille: „Am ales Adevărul și mă rog de dumneata

să-mi dai ospitalitatea în cititul dtale ziar, fiindcă neînregimentat în niciun partid politic, vreau să scriu simțirile și credințele mele în aceeași libertate de cugetare nețârmurită cu care scriam odinioară – acum un sfert de secol – înființând *Epoca*, apoi *Scrisoarea săptămânii*, apoi ziarul *Bucarest*, până când, după intrarea mea în Cameră, prea dezgustat de bucătăria parlamentară, am încetat de a scrie și am pus cruce carierei mele politice” (Din viața 1986, 35). Colaborări la *Cuvântul liber*, *Realitatea ilustrată*, *Dimineața copiilor* (Centenarul 2004, 92)⁵, *Calendarul nostru*⁶, *Izbânda*, *Jurnalul*, *Avântul*, dar și *Strălucitorul*⁷ din Constanța. *România de la Mare*⁸ i-a publicat necrologul. Cititorii constănțeni aflau astfel că „A murit C.G. Costa-Foru. S-a stins la adâncă bătrânețe, după o viață trăită din plin, inimosul ziarist de rasă C.G. Costa-Foru. Animator, pamfletar viguros, luptător neînfricat pentru democrație și dreptate socială. Atacat aprig, a ținut piept tuturor și a dat lovituri tot așa de aprige. Ca ziarist a avut momente de eroism, de epopee. Prin scrisul său, prin agitația sa a smuls din zidurile ocnei două victime ale unei erori judiciare, soții Miulescu, osândiți pentru crimă. Printr-o revistă de un format original... o scrisoare cu plic... *Scrisoarea săptămânii*, a răscolit dosare, a întreprins anchete, a publicat reportaje senzaționale asupra cazului soților Miulescu/.../ S-a remarcat iarăși ca prezident al Ligii drepturilor omului, luptător pentru cauza dreptății sociale. Cu Costa-Foru dispăre ultimul reprezentant – poate – al pleadei de ziaristi care vedeau în această nobilă profesie un apostolat” (România de la Mare 1945, 2).

¹ Fondat în 16 noiembrie 1885, prim redactor Barbu Ștefănescu Delavrancea.

² *Scrisoarea săptămânii*, 11 aprilie 1888 - 25 aprilie 1889, redactată de C. Costa-Foru.

³ *Alergătorul*, *București*, 1 aprilie 1891 - 9 aprilie 1892, cotidian politic de orientare liberal-conservatoare, redactat de C. Costa-Foru.

⁴ *Revista copiilor și tinerimii*, săptămânal, 25 mai 1913 - 12 noiembrie 1916, 1 ianuarie 1919 - 1924, sub conducerea lui C. Costa-Foru și a lui I. Barberis.

⁵ Periodice editate de Societatea Adevărul.

⁶ *Calendarul nostru*, Bârlad, 1918, publică literatură despre război, amintiri, comentarii și studii. Colaboratori N. Iorga, I. Simionescu, V. Voiculescu, Al. Vlahuță, C. Costa-Foru și alții.

⁷ *Strălucitorul*, organ independent, 1919-1941, neregulat, director Miltiade Cutava.

⁸ *România de la Mare*, organ dobrogean politic-economic-literar, Constanța, 26 noiembrie 1933 - 28 mai 1940. Director C. Irimescu, apoi Al. Gherghel.

Debutază în politică ca membru al Partidului Conservator, este ales deputat, dar renunță pentru a se dedica afacerilor cu petrol, fiind unul dintre cei mai activi întreprinzători industriali din România. În 1914 este membru în primul Comitet de inițiativă și mai apoi în Comitetul Central al Asociației „Cercetașii României”, rămânând una din personalitățile care au sprijinit constant Cercetașia. A explicat pe înțelesul copiilor principiile morale cuprinse în Legea Cercetașului în Scrisori către cercetași și aspiranții-cercetași. Conduce *Revista copiilor și a tinerimii*⁹, în care sunt publicate articole și povestiri despre cercetașie. În preajma intrării României în Primul Război Mondial revista propune exemple de activități pe care cercetașii ar putea să le facă în caz de mobilizare. Preocupările sale pentru democrație s-au răsfrânt și asupra organizării cercetașiei, propunând, printre altele, ca cercetașia să facă abstracție de decalajele sociale sau ca șefii de patrule să fie aleși de către cercetași și nu numiți de către comandanți. La 60 de ani s-a înrolat voluntar în Corpul IV Armată, apoi este integrat în corpul ofițeresc al Armatei I. Scrie pe front, în 1917, broșura *Credințe și îndemnuri ostășești*, dedicată fiului său „trăznit de un obuz vrăjmaș”. Fiul său, Gheorghe Costa-Foru, fost cercetaș, încadrat ca ofițer de artilerie, a murit în luptele de lângă Brașov în septembrie 1916.

Constantin Costa-Foru a fost unul dintre fruntașii francmasoneriei românești, membru al Lojei Redeșteptarea. În noiembrie 1925, sprijinea organizarea Comitetului de ajutoare de pe lângă Sindicatele Unite, iar în 1926 se afla printre inițiatorii Ligii contra terorii. În același an, împreună cu alți lideri ai vieții publice românești, înființează Comitetul de inițiativă pentru amnistie. Militant de stânga, a condus în perioada 1923-1929, ca secretar general, Liga drepturilor omului. În 1935 este ales președinte al Blocului pentru apărarea libertăților democratice, calitate în care a militat pentru democrație și pace, înțelegere între națiuni, drepturi și libertăți democratice, obiective pentru care s-a luptat până la moartea sa, survenită la 15 august același an. O membră a familiei, Xenia C. Costa-Foru, a publicat în 1940, la Fundațiile Regale Mihai I, lucrarea „Cercetarea monografică a familiei”, acordându-i un spațiu generos.

⁹ *Revista copiilor și tinerimii*, în colaborare cu I. Barberis, 25 mai 1913 - 12 noiembrie 1916, reapare la 1 ianuarie 1919 până în 1924. Apare în fiecare sâmbătă sub conducerea d-lor: C.G. Costa-Foru și I. Barberis, Ediție populară, București: Institutul de Arte Grafice și Editură „Minerva”. În 1929, Victor Ion Popa era angajat redactor și desenator la revista copiilor și tinerimii.

1.1. Activitatea dedicată jurnalismului românesc

„Omul bun [...], se cuvine să fie cunoscut așa cum merită. Altminteri zadarnic au trecut anii și zadarnic au crescut rânduri de flori peste mușuroiul de pământ, sub care doarme, împăcat cu veacul, unul din sufletele cele mai înalte și mai curate ale acestui leat de răsplămădire a întregii vieți românești. Nu era un om, era un zâmbet. O seninătate desăvârșită, aidoma cumplitei neprihăniri a unui copil, care îi îngăduie mărturisirea a tot ce dorește și visează, fără măcar să-l înjunghie bănuiala că poate ajunge aspru, sau părtinitor. Moșneguțul rotund și roz cu mustață colilie și ochii luminoși, îmbina astfel cu atâta armonie cele două margini ale vieții, încât numai orbii puteau să-l priceapă greșit și să nu-i primească judecata.

Aceia venea din desăvârșite seninătăți și tot lor le era hărăzită. Cântarul obișnuit al mizeriilor noastre mărunte n-avea putere să măsoare o inimă așa de dreaptă, așa de limpede, așa de bravă. Aceasta este, poate, taina pentru care Costa-Foru n-a avut dușmani, nici chiar pe cei mai înverșunați potrivnici ai gândurilor lui. E vreo deosebire între asemenea stare și aceea a unui părinte față de copiii pe care și-i muștră? Nu cred. Și iată că, răsucind astfel cuvintele, se lămurește, fără îndoială, toată existența de dragoste, cinste și părintească grijă, pe care bătrânul zâmbitor din Dealul Patriarhiei a închinat-o dreptăților și bunătății, cei doi uriași stâlpi de temelie, trebuitori unei vieți mai luminoase. Și tot astfel se lămurește, poate, pentru ce Costa-Foru s-a părăsit pas cu pas pe sine, dăruindu-se zilei de mâine. Adică iubirii de oameni și iubirii de copii. Iar fiindcă nu poți iubi pe nimeni, fără să nu aperi țelul dragostei tale, Costa-Foru și-a împins lupta tot pe-atâta de departe, pe cât de departe își dusesese și iubirea. L-am văzut îmbrăcând strai de ostaș voluntar la vârsta de șaiszeci de ani, l-am văzut jertfindu-și banul să tipărească în țara noastră cea dintâi revistă pentru copii și l-am văzut adunând cu mâini înfierbântate tot ce-i rămăsese dintr-un copil iubit, așchii de oscioare frânte în detunătura de obuz... Pentru țara de astăzi și de mâine, pentru liniștea și buna stare a timpurilor ce vin, Costa-Foru n-a pregetat să-și plătească, înseninat, de bună voie și cu bărbătească mândrie, dajdia cea năpraznică. Astăzi, când mi-l amintesc, îl văd ca pe un Moș Crăciun micuț și vesel, care în loc de daruri mărunte și amăgitoare, împarte zâmbitor din sacu-i plin, fărâmele unei vieți de omenie” – Victor Ion Popa¹⁰.

¹⁰ Text extras din „Suflet de părinte – Cuvinte pentru copii și tinerime” / C.G. Costaforu dacoromanica.ro.

C. Costa-Foru este ales vicepreședintele Asociației Generale a Presei Române, ca peste doar o lună să fie reales președinte, iar Al. Ciurcu, vicepreședinte. În paralel se constituie și Uniunea Ziariștilor Profesioniști, președinte ales Henric Streitman, secretar Vasile Canarache. La Congresul presei periodice din 1924 este reales președinte și delegat la Congresul presei Miciei Înțelegeri¹¹.

2.0. Finalul Marelui război pentru reîntregire, contexte politice

După încetarea ostilităților, prin semnarea armistițiului din noiembrie 1918, diplomații români și-au concentrat atenția pe susținerea dreptului de recunoaștere legitimă a statutului politic și teritorial al țării. În același timp, între guvernele aliate și factorii politici români au existat numeroase relații de informare reciprocă, un rol important în această privință jucând misiunile diplomatice ale Franței, Marii Britanii și Italiei. Primul Război Mondial a avut un impact deosebit asupra conștiinței colective, prin efectele sale directe: milioane de morți și răniți, foamete, schimburi de populație, noi configurații de granițe etc. Toate acestea au dus la apariția, la finele războiului, a unui număr important de organizații internaționale care și propuneau conservarea păcii, instalarea regimului democratic, libertăți cetățenești, ștergerea decalajelor dintre țările mici și mari.

În România, alături de aceste mișcări sau generate de acestea, s-a înregistrat o puternică agitație antidinastică, care a început în toamna anului 1917 și în iarna lui 1918, cerându-se chiar abdicarea regelui. Restaurarea politică a țării s-a datorat marilor evenimente care s-au dezvoltat din prea lungă și mocnita dorință populară de a reuni provinciile țării, începând cu Basarabia și continuând cu Transilvania.

„Pentru regele Ferdinand, oamenii care conduc destinele țării sunt, scria în memoriile sale Sextil Pușcariu, niște figuranți pe care îi menajează atâta

timp cât are nevoie de ei și îi lasă să cadă în momentul când îi par incomozi. E poate un precept pe care domnitorii îl au înscris în catehismele lor, dar este un lucru care poate să aibă de urmare deziluzia oamenilor de bine, ce-și dau tot ce au mai bun ca să-l slujească. Așa a făcut și cu Nistor, căruia împreună cu Inculeț, le-a cerut să părăsească pe Vaida spre a-l răsturna și să treacă la Averescu pentru ca să-l controleze pe acesta” (Pușcariu 1978, 505)

Unirea de la 1 Decembrie 1918 a necesitat măsuri legislative, economice și politice de realizare a unificării depline, a integrării provinciilor revenite acasă în statul român. A fost mai întâi o perioadă de tranziție, în anii 1918-1920, când organisme special create, cum au fost Sfatul Țării, Parlamentul și Consiliul Dirigent din Transilvania, Comitele Unirii din Basarabia și Bucovina au asigurat integrarea pașnică a acestor teritorii românești în statul național. Integrarea se face prin cultură și idealuri politice. În 1920, prin Decrete lege, aceste organisme regionale de tranziție au fost desființate. În plan economic unificarea s-a realizat mai întâi prin ștampilarea coroanelor austriece și a rublelor, în 1919, și prin Legea Impozitului din 1921 prin care s-a fixat un impozit unic, pentru toți cetățenii, în funcție de avere. În același timp, s-a introdus Legea Bugetului de stat, valabilă și pentru teritoriile nou revenite. În plan politic, încă din 1918, s-a introdus în România votul universal, egal, direct și secret pentru toți cetățenii de la 21 de ani. Erau exceptați de la dreptul de vot militarilor, magistrații și femeile. Eforturile constante depuse de asociațiile feminine și presiunea pe care acestea au exercitat-o asupra liderilor politici pentru îmbunătățirea statutului civil și politic al femeii, au înregistrat succese parțiale. Abia noua lege a unificării administrative, promulgată în luna iunie a anului 1925, prevedea la articolul 10 obligativitatea cooptării consilierelor femei în comunele reședință de județ și facultativ în celelalte comune urbane în funcție de numărul locuitorilor¹².

La sfârșitul anului 1918, dar, mai ales în primele luni ale anului 1919, situația la frontiera de est s-a agravat pe fundalul atacurilor bandelor bolșevice rusești și ucrainene, ceea ce a impus riposta fermă a grănicerilor și a Armatei Române, implicat a trupelor dobrogene. A urmat plecarea Diviziei 10 infanterie din Basarabia către garnizoanele avute înainte de război (Scurtu 2013, 24).

¹¹ Mica Înțelegere sau Mica Antantă a fost o convenție regională româno-sârbo-ceshoslavă, constituită în spiritul articolului 21 din Pactul Societății Națiunilor, la finalul Primului Război Mondial. Prima convenție s-a semnat între Iugoslavia și Cehoslovacia, la Belgrad, la 14 august 1920, a doua – între România și Cehoslovacia – a fost semnată în 23 aprilie 1921. La 7 iunie, același an, o convenție identică a fost semnată la Belgrad. Trei acorduri bilaterale distincte, aproape identice în conținutul lor, care au fost completate cu convenții militare. Ele constituie Charta constitutivă a Miciei Înțelegeri. La 15 august 1925, după modelul Miciei Înțelegeri, se înființează Mica Antantă a presei.

¹² Femeile vor primi dreptul de vot prin Constituția din anul 1938.

2.2. Presa se reface, cenzura se menține

La 2 decembrie 1918, potrivit ziarului *Socialismul* (Istoria 2012, 434), se constituise în Capitală o asociație liberă a ziariștilor profesioniști, al cărui scop era apărarea intereselor profesionale. Pentru presă intrarea în vigoare a Decretului privind cenzura ziarelor, telegramelor, corespondenței, la 6 decembrie 1918, prevedea, printre altele: „Cenzurarea se exercită de președintele Consiliului de Miniștri asupra tuturor produselor de tipar, ilustrații, produse muzicale, reprezentații teatrale sau cinematografice. Apariția oricărui ziar nou este supusă aprobării prealabile a cenzurii”. În acest sens se constituia o delegație specială condusă de un membru al guvernului (Istoria 2012, 434).

La 13 decembrie are loc marea grevă a tipografilor bucureșteni: circa 600 de oameni cer salarii mai mari și condiții mai bune de muncă. Guvernul autorizează deschiderea focului și în Piața Teatrului Național din București sunt uciși 16 tipografi și răniți câteva sute. O parte dintre manifestanți sunt arestați și torturați. Învinuirea de „crimă contra siguranței statului, complot contra statului” și „provocare de rebeliune și ofensă adusă regelui”. Infiltrați printre manifestanți și militanți comuniști din dispoziția bolșevicilor de la Moscova” (Istoria 2012, 354).

Situația presei românești era la fel de precară. Pe de-o parte se reînființau ziare în toate provinciile românești, pe de alta erau interzise. Ziariști arestați, dosare politice, delictе judecate de tribunale militare. După patru ani de război, zorii păcii păreau tot întunecați.

Ne limităm la câteva exemple: *Lumea nouă*. Organ al democrației din județul Argeș, este interzis în zilele de 16/29 decembrie 1918 și 6 ianuarie 1919 ca abuz de putere al prefectului, iar directorul a fost închis la Văcărești 30 de zile. La Târgu Jiu, apare *Libertatea*, autointitulată „gazeta democrației”, cenzurată de prim-procurorul județului. Închis la Văcărești a fost și Constantin Stere, fondatorul ziarului *Lumina* care a apărut la București, zilnic, de la 1 septembrie 1917 și până la 12 septembrie 1918. Publicația tipărită pe teritoriul ocupat de germani i-a adus lui Stere acuzația de „înaltă trădare” și întemnițarea la Văcărești (Colesnic 2008, 59). Cum scria și Pamfil Șeicaru, Stere era acuzat că a folosit arhivele secrete ale Rusiei date publicității de guvernul bolșevic imediat după cucerirea puterii, în 1917. Pe baza documentării bogate, C. Stere făcea procesul politicii externe a lui Ionel Brătianu (Șeicaru 2007, 279).

Procesele se țineau lanț. Spre exemplu, în 1919 a avut loc procesul redactorilor ziarului comandaturii germane, *Gazeta Bucureștilor*: Ion Slavici, Tudor Arghezi, Dem. Teodorescu, D. Karnabat, M. Sărățeanu, I. Grossman, Duțu Popescu, condamnați între 10 și 15 ani. Șt. Antim, dat în judecată și el, a fost achitat, făcând dovada că a rămas în București ca agent al Siguranței. Procesul lui Stere nu s-a judecat, dosarul a dispărut, deși cu insistență, ca deputat de Soroca, fostul director al ziarului *Lumina* l-a cerut în nenumărate rânduri. Lui Ionel Brătianu îi convenea să înconjoare numele lui Stere de o acuzație infamantă, dar nu i-ar fi convenit dezbaterea publică a unui proces care ar fi silit pe C. Stere să vorbească (Șeicaru 2007, 287).

Între 1918 și 1919 Tudor Arghezi a fost închis, împreună cu 11 ziariști și scriitori (printre care și Ioan Slavici), la penitenciarul Văcărești, fiind acuzat de trădare, pentru colaborarea cu autoritățile germane de ocupație. În timpul ocupației germane colaborează la „Gazeta Bucureștilor” și „Scena”, activitate pentru care e condamnat în procesul ziariștilor colaboraționiști din 1918. Deținut la Văcărești, este grațiat în 1919 prin intervenția lui Nicolae Iorga¹³. Și cele două ziare ale lui Constantin Mille, *Adevărul și Dimineața*, sunt interzise de cenzura germană din noiembrie 1916 până la 3 ianuarie 1919. La sediul redacțiilor se instalează organul de presă al trupelor invadatoare, *Gazeta Bucureștilor*, care apare bilingv, ca mijloc de propagandă germană. La revenirea în activitate, Constantin Mille scria în primul său editorial din 3 ianuarie 1919: „Azi visul rău a trecut. Sunteți în casele voastre. Între patru pereți goi – căci nemții au luat tot – vă găsiți ca într-un palat fermecat, căci închideți ochii și vedeți aievea visul copilăriei părinților voștri: România Mare!” (Centenarul 2004, 85). În același prim număr din 1919, semna și C. Costa-Foru: „În România Nouă trebuie să ne croim o viață nouă” (Din viața 1986, 65), înțelegând prin aceasta dezvoltarea democratică a statului român, respectarea Constituției și a legilor, desființarea cenzurii, dezvoltarea învățământului de toate gradele. Încă de atunci Costa-Foru combate cu vehemență bolșevismul, „sursele sale de producere” și de difuzare, efectele acestuia asupra maselor. „Pentru a doua oară cei care ne guvernează aduc o puternică zdruncinare temeliiilor noastre sociale, îndrumând țara spre bolșevism.

¹³ adevarul.ro/cultura/istorie/arghezi-trimis-lagar-nazisti-apoi-elogiat-comunisti-1_50b9fc8a7c42d5a663ae1260/index.html

Prima dată a fost de frică ca să nu pătrundă, acum ca să nu se lătească. Scopul era bun, dar mijloacele rele, mai mult chiar decât rele, căci, în ambele dați în loc să ne scape de bolșevism, l-au ajutat, atunci de a pătrunde, de a se lăți. Bolșevismul la noi nu a venit de jos, ci de sus. Cei ce au dat lovitură de moarte proprietății au fost aceia care juraseră s-o apere, cei care azi, între ei se ceartă revendicându-și fiecare meritul de a fi dat țăranilor pământ” (Costa-Foru 1922, 1; Din viața 1986, 142). La 1 ianuarie 1919 este arestat, la Sibiu, fostul director al *Gazetei Transilvaniei*, Arsenie Vlaicu, din timpul ocupației germane (Istoria 2012, 354).

Ar fi foarte important de analizat presa basarabeană, câtă a apărut imediat după anul 1918, deși preocupări în acest sens nu au fost prea multe, Maria Danilov evidențiind în eruditul său studiu *Presa și cenzura în Basarabia* doar aportul lui Ștefan Ciobanu, „printre puținii cercetători din interbelic, care a cercetat temeinic și a pus în valoare presa basarabeană dintr-o perspectivă academică” (Danilov 2012, 85).

E drept, apărea ziarul *România Nouă*, susținut de statul român și influențat de unioniștii care, văzându-și idealurile împlinite, își luaseră responsabilitatea înfăptuirii pe teren a marii uniri. *România Nouă* era succesoarea gazetei *Ardealul*. Are subtitlul „Organ de propagandă unirea politică a tuturor românilor”. Apare din ianuarie 1918 în fiecare zi lucrătoare (doar până în decembrie), înscriindu-se alături de *Sfatul Țării* în rândul primelor cotidiene naționale. Director-editor, Onisifor Ghibu, prim redactor Ion Mateiu.

După datele furnizate de Onisifor Ghibu, ziarul apărea în 8.000 de exemplare, dintre care jumătate se distribuiau în Basarabia, cealaltă parte în Moldova de peste Prut. Despre publicație se aprecia că este „cotidian pur românesc care a satisfăcut curiozitatea cititorilor români o bună bucată de timp. Nu se mărginea numai să fie o simplă foaie de informații serioase, ci în articole înflăcărate, bine simțite din care radiau izvoare bogate de naționalism și patriotism, insufla primele simțăminte românești, adormite de peste 100 de ani, din inițiativa celor mai mulți dintre frații noștri dintre Prut și Nistru” (Grossu 2003, 57-58).

2.3. Memoriul Asociației generale a presei române către Rege

La 20 decembrie 1918, vicepreședintele Asociației generale a presei române, C.G. Costa-Foru, primit în audiență de Majestatea sa Regele, expu-

ne „Memoriul Asociației generale a presei române către Majestatea sa Regele Ferdinand I” (Memoriul 1919, 1). Autorul memoriului pleda în calitate de oficială de vicepreședinte al Asociației și problemele expuse se rezumau la cenzură, suprimarea de ziare și arestarea de ziariști. „Liberă și neatinsă de Puterea executivă sau de Puterea Legiuitoare ordinară, Presa, după Constituție nu este supusă decât controlului Instanțelor Judecătorești. Ziariștii vinovați să fie judecați și pedepsiți. O vrem, o cerem; căci cu cât răspunderile vor fi mai efective și severe, cu atât autoritatea și prestigiul presei va crește, iar Presa epurată își va îndeplini misiunea ei în Stat tot mai de sus. Răspunderile să fie însă stabilite pe calea legală, fâțiș, la lumina zilei, iar pedepsele pronunțate de judecătorii legali”. Cu acest preambul, autorul îl informa pe rege că de la declararea războiului, invocându-se starea de asediu, Presa a fost supusă unei cenzuri fără precedent, fapt neconstituțional, ilegal, contravenind mai multor articole din Constituție, cum ar fi, bunăoară: „Că nici o lege excepțională nu se va putea înființa în această materie, precum Cenzura, sau altă măsură preventivă pentru aparițiunea, vînderea sau distribuțiunea oricărei publicațiuni. Că nici un ziar nu va putea fi suspendat sau suprimat, că arestul preventiv în materie de presă este suprimat”. Iată că autorul memoriului îl informa pe rege că deși există asemenea prevederi clare, de doi ani și 4 luni, deci de la intrarea în război a României, ziarele au fost suprimate și în același timp ziariștii cari le scriau au fost arestați în bloc și internați într-un hotel. „Aceste fapte, cari trag în grea răspundere Guvernul, pun direct în cauză chiar pe Majestatea Voastră, carele este personal interesat la stricta respectare a pactului dintre Țară și Tron”.

Autorul memoriului, evocându-i regelui falsele legalități contrare Constituției, punctează consecințele suportate de presă: „Sugrumată de Cenzură, Presa nu și-a putut îndeplini datoria sa în Stat nici chiar protesta împotriva atentatului de care este victimă, răul acesta – cenzurarea presei în timpul războiului răsfrângându-se asupra Țării, Armatei și chiar Majestății Sale. Asociația generală a Presei române își îndreaptă doleanțele către Regele Țării, fiindcă el este paznicul firesc și jurat al Constituției, care garantează tuturor Românilor libertățile lor publice, esențiale vieții constituționale, între care, în prim loc, libertatea Presei. De fapt, de la declararea războiului, Presa, pe temeiul Legii stării de asediu, a fost supusă unei Cenzuri mai

aspră ca nicăieri aiurea. În Rusia ea era mult mai blândă. Legea Stărei de asediu este însă, în drept, inexistentă, iar de fapt, inconstituțională. Inexistentă, – fiindcă, înființată la 1864, după lovitură de Stat a lui Vodă-Cuza, ea a fost formal abrogată prin articolul 129 din Constituția de la 1866, sub care, – teoreticește – încă trăim. Regală – fiindcă nu poate fi legală o lege care contravine Constituției. Legea Stării de asediu contravine mai multor articole din Constituție, printre care, privitor la Presă, articolul 24, în care sunt precizate garanțiile ce înconjoară libertatea de a comunica și publica ideile și opiniile noastre prin viu grai, prin scris și prin presă. Analizându-le cum ele s-au produs, vedem că legea Stărei de asediu s-a dezgropat în zăpăceala și teroarea răscoalelor din 1907, atunci când Camerele au voit să dea Guvernului puteri nemărginite pentru înlăturarea primejdiei. Totuși, aceste puteri n-au fost date decât „până la restabilirea ordinii și liniștei”. De aceea, la 1915, s-a simțit nevoia unei noi deznormări. Deosebirea între 1907 și 1915 este că, pe când guvernul din 1907 s-a ferit de a se atinge de Presă, Guvernul de la 1915 s-a năpustit asupra Presei, nu numai fără nici o fereală, dar cu o vădită înverșunare. Altă diferență este că, pe când atunci, puterile dictatoriale fuseseră votate pe timpul strict mărginit la acele momente grele și nu s-au aplicat Presei, de astă dată ele i se aplică de doi ani și patru luni, cu tendința de a statornici un regim despotice alternant militaro-civil, la fel fără margine nici frâu.

Să arate Censura toate articolele și știrile ce a censurat. Din obiectiva lor discuție s-ar constata ușor că isprăvile Censurei au servit nu interese publice, ale Țării sau ale Armatei, ci numai interese politice și personale. Dovedită inadmisibilă în drept, Censura rămâne și nejustificată în fapt, în tot cursul de când ființează. Dar, admitând că articolele și știri culpabile ar fi fost, oare Curtea cu Jurați n-ar fi osândit, la moment și chiar foarte aspru, pe acela care ar fi primejduit armata în care luptau fiii și frații acelor Jurați? Chiar azi, de ce censură și mitraliere contra molimei care bântuie la hotare? Jurații n-ar fi ei cei mai aprigi menținători ai ordinii și liniștei în Țară și n-ar înfrâna ei, pe calea legală a judecății, la lumina zilei, primejdioasele porniri și infiltrările germenilor unor desordine, de care cu toții ne temem?

Departate de a fi primejdioasă, Presa este, Sire, cel mai minunat instrument pentru buna desfășurare a Guvernelor și a Popoarelor. Fără presa liberă, guvernare constituțională nu se concepe; regimu-

rile de opinie publică, fără contract cu opinia publică, nu pot trăi. În presă se complace a se oglindi opinia publică și tot ea, prin presă, oglindește Guvernelor și Majestății Voastre, starea spiritelor și intensitatea curentilor. /.../ De doi ani și patru luni, Guvernele Majestății voastre cârmuiesc țara fără busolă, nici supapă de siguranță. Nemulțumirile și durerile poporului în cursul războiului au fost nespuse de multe, infinit de mari. Fiecare însă a înțeles că orice ne-ar distrage de la suprema datorie de a ne apăra țara, trebuie toate înăbușite în sufletul nostru până după războiu și... înăbușite au fost. Dar, după ce războiul s-a sfârșit, și după ce în toate țările, – în care censura era legală, – ea a fost ridicată, de ce, numai la noi ea mai dăinuie, la noi unde ea nu poate fi legală fiindcă este anti-constituțională?

În Franța, dătătoare lumii de lumină și de libertăți, în Franța dușmană tuturor tiraniilor și eliberatoare popoarelor oprimate, marele Clemenceau a desființat censura încă pe când vrăjmașul încălca teritoriul. Revoluția a desființat-o în toate celelalte țări. În Transilvania și în Banat, – dar numai în părțile unde armatele noastre încă n-au pătruns, – censura nu există. Chiar la Budapesta zărele române apar necensurate. Oare, singură, fosta Românie liberă să-i supere apăsarea greului ei jug? Și până când, Sire? După câte vedem, Guvernării s-au îndulcit cu censura și le place atât starea de asediu că, fără censură și dictatură militară, ei nici nu mai concep guvernarea.

Răbdarea, se știe, are și ea marginile ei. Suprărăbdarea noastră tradițională este supusă, în aste vremuri de redeșteptare a conștiinței tuturor popoarelor, la o încercare prea îndrăznică. În cel mai apropiat viitor, Sire, putem prevedea că virtuțile neamului reîntregit vor reacționa puternic în România Mare. Ele au reacționat victorios în Basarabia contra țarismului rusesc. Victorios, în cursul secolelor, ele au reacționat în Transilvania contra opresiunii maghiare. Nu e de crezut că România Mare să primească o stare de fapt fătis opusă stării de drept și să se mulțumească cu libertăți scrise numai în Constituție, care, de fapt și în realitate, să-i fie răpitate, desființate! Cum să se încreadă Românii din România Mare făgăduielilor de largă democrație, dreptate și libertate ce Regele le face, când îl văd că tot el domnește în plină nepotrivire cu Constituția, cu care îl leagă jurământul prestat solemn la suirea sa pe tron?!

Românii, care se bucură de a fi scăpat de jugul rusesc sau unguresc, nu trebuie să simtă că cel

românesc apasă și mai greu. Ar fi oribil ca ei să îndure, de la noi, suferința mai grea de cât de la vrăjmașii neamului nostru. Iar noi, cari odinioară ne făleam că suntem România liberă, nu putem roși mai îndelung de starea noastră de acum, nici răbda în tăcere, nici sta în inacțiune, nici trăi de aci înainte, în totală lipsă a unor libertăți esențiale vieții noastre constituționale. Nevrednici, și de hula lumii întregi am fi. Iar Majestatea Voastră, reprezentantul oficial al poporului român, n-ați putea fi mândru de un popor compus din cetățeni incapabili de a-și apăra și păstra libertățile pe cari părinții lor le-au cucerit, lăsându-le lor moștenire.

A mirosit sângele său vărsat pe străzile Capitalei și se întreabă, încruntat, dacă nu s-a vărsat desul din sângele său în războiu? El a aflat acum că mitralierele, la București, au tras în mulțimea nevinovată și că gloanțele au intrat în carne românească, ucigând pe nemiluite și pe nealese./.../ România făcuse două războaie fără cenzură când Majestatea Voastră s-a urcat pe tron. Atât la 1877 cât și la 1913, Regele Carol și Guvernele Sale au avut încredere în patriotismul Presei. Iar Presa a justificat, prin purtarea ei, atât la 1877 cât și la 1913, cuminenția făuritorilor Constituției noastre, când ei au interzis cenzura pentru orice împrejurare și fără nici o excepție. La fel ar fi fost și în cursul războiului, la fel ar fi fost și acum, dacă Presa ar fi liberă. Gândiți-vă, Sire, că între Presă și Tron este o strânsă solidaritate; și, în loc de a o îndepărta, apropiați-o. Atât drepturile și prerogativele Coroanei, cât și acelea ale Presei, în aceeași Constituție sunt înscrise. Amândouă tot într-însa își găsesc garanțiile existenței lor.

Presa roagă respectuos pe Majestatea Voastră să considere că diversitatea punctelor de vedere, din care scriitorii pot privi interesele Țării, nu exclude comuna lor preocupare de propășirea ei spre mai mult bine și că, atunci când trebuința cere, sufletele lor se unifică într-o comună dragoste de țară și de neam. Presa nu vrea impunitate, ci răspunderea fiecăruia pentru scrisele lui. Delictele să fie urmărite și cât de aspru pedepsite; libertatea cugetării trebuie însă respectată, așa precum Constituția impune. România nu poate fi singura țară pe lume în care Absolutismul să se poată sălășlui. Și dacă aceasta s-ar produce la București, fatalmente România Mare s-ar despica în bucăți. În loc ca Majestatea Voastră să fie făuritorul Mării noastre uniri, riscați a trece în Istorie ca despicatorul neamului nostru.

Nu mai lăsați străzile Capitalei, încă împodobite pentru serbarea Neamului, să fie pătate nevinovat,

iar în beciurile polițienești să fie schingiuiți până la moarte, spre înfricoșarea mulțimii, arestații ultimelor zile. Gloanțele mitralierelor îndreptate asupra mulțimii trecătorilor pot nimeri în oricine; căci ele nu știu deosebi între pașnicul nevinovat și agentul provocator sau făuritorul de desordine, smintit, plătit sau... convins de dreptul lui. D-aceia, Sire, importă să faceți a se ridica legea Stărei de asediu și d-a lăsa presa liberă. Vremurile sunt mari. Să ne potrivim lor cu toții. Uniți în același sincer dor de propășire, de dreptate și de legalitate pentru toți, să tindem spre pace, ordine și armonie socială. Subsemnatul, carele în scrierea acestui memoriu, n-am fost călăuzit decât de datoria de a spune sincer adevărurile ce știu și simt, rog respectuos pe Majestatea Voastră să nu ia în nume de rău o sinceritate puțin obișnuită în sferele Palatului, nicidecum însă rău intenționată”. Și semna: Vice-președinte al Asociației G-rale a Presei Române, C.G. Costa-Foru, Decembrie 1918.

2.4. Amnistia politică, militară și agrară – un apel disperat la drepturi și libertăți cetățenești

Activitatea desfășurată de Costa-Foru ca secretar al Ligii drepturilor omului și ca inițiator al Comitetului pentru amnistie (1928-1929) și al Blocului pentru apărarea libertăților democratice este strâns legată de modalitățile practice ale integrării Basarabiei în viața politică a României după 1918.

În închisorile României erau la acea dată 350 de condamnați politic, alți 60 de muncitori, intelectuali, țărani aveau dosare în curs în fața instanțelor militare din țară. La Galați fuseseră condamnați 20 de muncitori și studenți la 88 de ani de închisoare și sute de mii de lei amendă. În Ocele Mari mai zăceau țărani condamnați cu prilejul războaielor din 1907.

Comitetul Central de inițiativă pentru amnistie, condus de C.G. Costa-Foru, avea alături pe prof. univ. dr. C. Parhon, N. Alexandru, fost senator, prof. univ. dr. Ștefan Ciobanu, membru al Academiei, prof. univ. Gala Galaction, decanul Facultății de Teologie din Chișinău, prof. univ. P. Constantinescu Iași, Luca Brânză, decanul Baroului Chișinău, C. Titel Petrescu, avocat, L. Pătrășcanu, avocat, A. Terziman, ziarist, alți câțiva avocați, un medic, dar și trei muncitori.

Din textul lansat către populație: „Suntem singura țară care 10 ani de la încheierea păcii mai are peste 30.000 procese pentru infracțiuni militare în

curs de judecată. În pușcăriile și ocnele României, mii de victime ale teroarei oligarhice își sfârșesc zilele. În colibe mahalalelor și satelor familiile lor se sting de mizerie și deznădejde. Asuprirea și exploatarea muncitorilor de la sate și orașe, impunerea la biruri și angarale covârșitor de grele, specula cu pâinea, locuința și cele necesare vieții, nu s-a putut face de oligarhie, decât suprimând din cale pe muncitorii, intelectualii și cetățenii care au luptat curajos împotriva ei.

Muncitorii, intelectualii și cetățenii conștienți au plătit cu schingiuri la siguranță și la jandarmerie și cu libertatea lor, îndrăzneala de a fi protestat contra regimului tiranic de exploatare și jaf. Consiliile de război, care au funcționat 10 ani de zile, în plină pace, pe baza stărei de asediu ilegale și anticonstituționale, au aruncat ani grei de închisoare pe umerii muncitorilor și intelectualilor cari au luptat pentru a apăra libertățile și drepturile cetățenești și dreptul de existență al maselor exploatare de la sate și orașe. Regimul în închisoare pentru deținuții politici înseamnă a doua condamnare și cea mai gravă: condamnarea la moarte sau, în cel mai bun caz, condamnarea la o boală incurabilă. Zguduitoare greve de foame, purtătoare până la pragul mormântului, au înfiorat în dese rânduri pe muncitorii și cetățenii cinstiți și au ridicat un colț din vălul ce acoperă barbariile ce se petrec între zidurile închisorilor și ale căror victime au fost deținuții politici. Condamnați pe nedrept și din răzbunare de către oligarhia tiranică și asupritoare, schingiuiți și maltratați pe la Siguranță și Jandarmerie, bătuți, înfometăți, persecutați și băgați la carceră, deținuții politici au dreptul și noi cerem pentru ei.

Războiul a lăsat în urma lui zeci de mii de procese pentru infracțiuni militare unei judecate, altele în curs de judecare. Condamnările la muncă silnică au căzut aspru asupra țăranilor și muncitorilor-soldați, adesea pentru a ascunde răspunderile altora. Teroarea de la sate a fost mai cu seamă exercitată de către oligarhie contra adversarilor politici, cărora li s-au înscenat procese pentru infracțiuni militare și cari au fost târâți în fața Consiliilor de război pentru vini inexistente. Țăranii și muncitorii soldați ispășesc astăzi la ocne greșelile și incapacitatea celor ce i-au condus la război. Prin pretinsa ridicare a stării de asediu această gravă situație nu este soluționată. Procesele vor continua a fi judecate mai departe de Consiliul de Război. Deasupra a zeci de mii de familii plutește încă amenințarea distrugerii căminelor, zeci de

mii de copii vor vedea părinții vârați în ocnă. Ca să înceteze odată această mare nedreptate, cerem amnistia militară”.

Amnistia agrară pe care acest Comitet de inițiativă o formulează către Casa regală pornește de la „Revolta țăranilor exasperați cari s-au văzut din nou jefuiți de pământul plătit cu sângele lor, s-a manifestat adesea într-o formă violentă de care au fost mai curând vinovate autoritățile abuzive, și pe acești țărani vinovați de a-și fi apărat pământul, boierii hrăpăreți, i-au vârat la ocnă”.

3.0. Liga drepturilor omului

Activitatea Ligii drepturilor omului și ale cetățenilor, lansată în vara anului 1923, de Costa-Foru, s-a desfășurat pe mai mulți ani. La 23 iulie apare în presa de mare tiraj a Capitalei manifestul program către toți cetățenii României, semnat de C.G. Costa-Foru, Zamfir Arbore, Paul Bujor, N.D. Cocea, Istrate Micescu, Constantin Mille, Ilie Moscovici, Radu Rosetti, Victor Eftimiu, Camil Ressu, Virgil Madgearu, Cornel Medrea ș.a.

La invitația formulată de Costa-Foru profesorului C. Rădulescu Motru acesta îi răspundea: „Meritul dumitale cel mare ar fi să convingi opinia noastră publică că respectul pentru persoana omului nu este o idee de dreapta ori de stânga – ci este o instituție de bun simț pentru europeanul cult de astăzi. Nu se poate face politică pe câtă vreme oamenii nu se respectă reciproc”... (Din viața 1986, 69).

Scopurile Ligii: o mai strictă respectare a legilor, constatarea și denunțarea faptelor ilegale și abuzive comise în dauna avutului public și privat, oricine ar fi făptuitorul, apărarea femeii, a copiilor și tineretului, apărarea victimelor intoleranței naționaliste, a culturii, o asociațiune de solidaritate socială, apolitică, în vederea sporirii ordinii, legalității și dreptății în țară. Liga și-a desfășurat activitatea în locuința lui Costa-Foru. „Independentă de partidele politice, scria Costa-Foru în *Adevărul* din 22 septembrie 1923, fără aspirațiuni la guvernarea țării, ea (Liga - *n.n.*) își va concentra pe deasupra tuturor partidelor toată activitatea în slujba dreptății, legalității pentru toți și pentru buna funcționare a instituțiilor noastre democratice” (Din viața 1986, 70). Și în alt loc: „Liga se reazemă pe două mari puteri, pe de-o parte presa, iar pe de alta baroul, acest firesc auxiliar și colaborator al puterii judecătorești”. În afară, Liga stă în legătură firească cu toate ligile drepturilor omului din țările străine. „Liga se prezintă având în fruntea ei ca

președinte pe binecunoscutul filantrop și marele român basarabean V. Stroescu, care încă înainte de război își întinsese munificența importanțelor sale daruri pentru cultura poporului asupra întregului nostru neam românesc. Vasile Stroescu este personificarea necontestată a omului de bine absolut desinteresat și străin intereselor politice de partid. Vicepreședinți sunt doi, Constantin Mille, președintele Asociațiunii generale a Presei Române, și D. Dobrescu, președintele Uniunii avocaților din întreaga Românie Mare.

Se cunoaște încă destul de puține lucruri despre Vasile Stroescu, mare moșier și filantrop basarabean, bine cunoscut prin folosirea celei mai mari părți din avere sa în investiții mari în țară. Pot fi enumerate doar construcția și înființarea „Preparandiei de la Blaj”, contribuția la finalizarea lucrărilor „Ateneului Român” din București, bani din aur pentru înființarea și construirea Bisericii Neamului, la București, și multe alte acțiuni caritabile la care se adaugă ridicarea de edificii și acordarea de burse.

Și marea luptătoare pentru unire Elena Alistar, directoarea Liceului eparhial din Chișinău, simbol al femeii basarabene, a reușit cu sprijinul marelui moșier patriot, filantropul Vasile Stroescu să urmeze cursurile Facultății de medicină din Iași. Când a fost arestată pentru „activitate naționalistă” împreună cu membrii grupării lui Daniel Ciugureanu deoarece susținea necesitatea eliberării prin forță a Basarabiei de sub stăpânirea rusă, a scăpat din temniță tot cu ajutorul aceluși filantrop, Vasile Stroescu, care cu bogăția lui a adus servicii conducerii guberniale. Dar cum a aflat că pupila sa este întemnițată? Circulă ca o legendă că Elena Alistar și-a rupt un petic din poala cămășii pe care a scris cu sângele său unde se află și printr-un paznic, bun român basarabean, semnalul ei a ajuns unde trebuie.

La 1 Decembrie 1919, Vasile Stroescu, ales senator într-o circumscripție din Basarabia, fiind decan de vârstă, a deschis ședința primului Parlament al României Mari. Discursul lui este valabil și astăzi. „De acum a venit timpul ca să ne așezăm treburile înlăuntrul țării. După obiceiul care a devenit a doua natură, ne uităm împrejur cine ne-a ajutat ca noi de-a gata să gustăm fructele muncii altora. Nu, Domnilor așa nu mai merge! Trebuie să muncim și să ne îngrijim singuri de binele nostru. Este o vorbă: Cu mâna străinilor e bine numai foc să iei. Poate că e bine, dar nu creștinește și nici omenș-

te!... În viața noastră trebuie să avem gânduri și mâni curate”, a cuvântat Vasile Stroescu, îndelung aplaudat de aleșii poporului.

Concluzii

În opinia noastră, Liga drepturilor omului – condusă de avocatul publicist C.Gh. Costa-Foru și avându-l președinte pe basarabeanul Vasile Stroescu, a pus în discuție problemele reale ale societății românești tradiționale, reorganizată după Unire la scara întregii României, a militat pentru drepturile omului, indiferent de convingerile lor politice, stare socială, a apărut libertatea presei și dreptul ei de a se exprima liber. C. Costa-Foru a fost o voce puternică, curajoasă, s-a ridicat contra oricărei forme de nedreptate, injustiție, neadevăr, imoralitate. Și-a iubit până la jertfă țara și a apărut-o din convingere și sentimente.

„Se întâmplă ca Liga să ia în toate țările din Apus și aici la noi, apărarea comunistilor nedreptățiți, căci Liga le ia apărarea nu ca comuniști, ci ca nedreptățiți, căci Liga urmărește nedreptatea ori de ce naționalitate sau credință politică sau religioasă ar fi victima nedreptății. Nedreptățitorii invocă însă împrejurarea adevărată sau falsă, că victima este de cutare neam sau de credință bolșevică. Ce are a face oare asemenea împrejurare? Încă o dată, aceste împrejurări în ochii Ligii n-au nicio importanță./.../Atunci când Liga are în fața ei p-un bolșevic, victimă a nedreptății, ea își face datoria față de victima nedreptății, indiferent dacă acea victimă ar fi un adversar al democrației, un partizan al vreuneia din diferitele dictaturi în ființă, fie acela Mussolini sau Brătianu. Liga nu e răzbunătoare, ea își face datoria și apără pe nedreptățit, numai fiindcă este nedreptățit, numai fiindcă este nedreptățit și măcar că îi este vrăjmaș. Iar când în acel moment s-ar găsi ziaristi care din ignoranță sau rea-credință ar arunca asupra Ligii calomnia că e „bolșevică” sau „brătienistă”, Liga rămâne nepăsătoare sau își aduce aminte cu durere că sunt spre rușinea ziaristicii, chiar în presă, instrumente apărătoare ale opresiunii libertăților publice și ale suprimării drepturilor omului. În special Siguranța generală a statului – acea instituție de bază a absolutismului dictatorial – pare a fi izbutit să-și infiltreze agenți cam pretutindeni; în partidele politice, în corporațiuni, în saloane, în sindicate și chiar până în redacțiile ziarelor, acolo unde ar trebui să arză d-a pururea focul purificator și inspirator al tuturor virtuților cetățenești” (Costa-Foru 1927, 1-3; Din viața 1986, 206).

Bibliografie

- Centenarul 2004:** Centenarul ziarului Dimineța, 1904-2004 (București: Editura Semne 2004).
- Colesnic 2008:** Iu. Colesnic, O conștiință veritabilă de publicist, Constantin Stere. In: Presa scrie istorie (Chișinău-Pitești: Editura Libertas 2008), 59.
- Costa-Foru 1922:** C.G. Costa-Foru, La curtea marțială. In: Adevărul, nr. 11694, 21 mai (București 1922), 1.
- Costa-Foru 1927:** C.G. Costa-Foru, Liga drepturilor omului și vrăjmașii ei. In: Adevărul, nr. 13354, 2 iulie (București 1927), 1-3.
- Danilov 2012:** M. Danilov, Presa și cenzura în Basarabia. Documentar, secolul al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea (Chișinău: Pontos 2012).
- Din viața 1986:** Din viața și opera unui mare democrat român, C.G. Costa-Foru (Cluj Napoca: Dacia 1986).
- Grossu 2003:** S. Grossu, Presa din Basarabia în contextul sociocultural al anilor 1906-1944 (Chișinău 2003).
- Istoria 2012:** Istoria jurnalismului din România în date (volum coordonat de M. Petcu) (Iași: Editura Polirom 2012).
- Memoriul 1919:** Memoriul Asociației generale a presei române către majestatea sa Regele Ferdinand I (București 1919).
- Pușcariu 1978:** S. Pușcariu, Memorii (București: Editura Minerva 1978).
- România 1935:** România de la Mare, II, nr. 10, 19 august (Constanța 1935).
- Scurtu 2013:** C. Scurtu, În Armată și mass-media. Studii și comunicări prezentate la sesiunea științifică dedicată Zilei Arhivelor Militare și aniversării a 93 de ani de la înființarea Centrului de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice (Brăila: Editura Istros 2013).
- Șeicaru 2007:** P. Șeicaru, Istoria presei, (București: Editura Paralela 45 2007).

European Costa-Foru and the League for Human and Civil Rights in the integration of Bessarabia into the political life of Romania after 1918

Abstract

C.G. Costa-Foru (1856-1935) was an outstanding personality of the Romanian culture, well-known journalist, lawyer, human rights activist and secretary of the League for Human and Civil Rights (1923-1929), the founder of the Committee on Amnesty (1928-1929) and the Bloc for Defense of Democratic Freedoms (1935).

As a vice-president of the General Association of the Romanian Press, founded December 2, 1918 in Bucharest, C.G. Costa-Foru had an audience with the king and boldly expressed to him harsh accusations of censorship, suppression of the press and the arrests of journalists.

His activities in the framework of the League for Human and Civil Rights, the Committee on Amnesty (1928-1929) and the Bloc for Defense of Democratic Freedoms were closely linked to practical measures for the integration of Bessarabia into the political life of Romania after 1918.

Европеец Коста-Форю и Лига по правам человека и граждан в деле интеграции Бессарабии в политическую жизнь Румынии после 1918 года

Резюме

К.Г. Коста-Форю (1856-1935 гг.) – выдающаяся личность румынской культуры, известный журналист, адвокат, активист и секретарь Лиги по правам человека и граждан (1923-1929), инициатор основания Комитета по амнистии (1928-1929) и Блока демократических свобод (1935).

Являясь вице-президентом Генеральной ассоциации румынской прессы, созданной 2 декабря 1918 года в Бухаресте, К.Г. Коста-Форю получил аудиенцию у короля, где высказал резкие обвинения в цензуре, подавлении прессы и арестах журналистов.

Его деятельность в рамках Лиги по правам человека и граждан, Комитета по амнистии (1928-1929) и Блока демократических свобод тесно связана с практическими мерами по интеграции Бессарабии в политическую жизнь Румынии после 1918 года.

27.02.2015

Dr. Aurelia Lăpușan, Universitatea Ovidius din Constanța, bdul Mamaia nr. 124, Constanța, România, e-mail: seclitere@univ-ovidius.ro